2.2. Tefsir Kitapları

Tefsirin sözlük anlamı "kapalı bir şeyi açma, bir manayı açığa çıkarma, bir şeyi açıklama" demektir.[7] Terim anlamı ise Kur'an-ı Kerim ayetlerinin anlamlarını açıklamaya, hükümlerini ve bu hükümlerin dayandığı gerekçeleri açığa çıkarmaya ve ayetleri belirli bir yöntem çerçevesinde yorumlamaya yarayan ilim dalı demektir. Kur'an-ı Kerim'i yorumlayan, açıklayan, tefsir eden kişiye **müfessir** denir.[8] Müfessir, Kur'an-ı Kerim'i doğru anlamak ve tefsir etmek için onun Allah (c.c.) kelamı ve kendine has bir yapısının olduğu bilgisiyle hareket eder.[9]

Nazil olduğu zamandan günümüze kadar Kur'an-ı Kerim'in birçok tefsiri yapılmıştır. Kur'an'ın ilk müfessiri Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Sahabe-i kiram, Kur'an-ı Kerim'de anlayamadıkları kısımları gelip bizzat Peygamber Efendimize soruyorlardı. Peygamber Efendimiz de anlaşılmayan kısımları açıklıyordu. Nahl suresi 44. ayetinde Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

"...İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman ve onların da (üzerinde) düşünmeleri için sana bu Kur'an'ı indirdik."

Görsel 2.6: İlk müfessirin yazdığı tefsir kitabı

7. Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, vd., MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 356.
8. bk. Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, vd., MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 257.
9. bk. Abdülhamit Birışık, "Tefsir", DİA, C 40, s. 281.

İlk dönem tefsirlerinde Kur'an'ın tamamının ayet ayet açıklaması yer almaz. Çünkü muhatap kitlenin bu türden açıklamalara ihtiyaçları yoktu.[10] İslam'ın giderek geniş bir coğrafyaya yayılmasıyla daha önce görülmeyen bir takım meseleler ortaya çıkmıştır. Böylece Kur'an'ı Kerim'i tefsir hareketleri daha sonraki dönemlerde artarak devam etmiştir.[11] Hicri ikinci asırda tefsir yazıya geçirilerek tedvini gerçekleştirilmiştir.[12] Kur'an-ı Kerim'i baştan sona kadar tefsir eden ilk müfessir Mukatil b. Süleyman'dır. Yazdığı eserin adı et-Tefsiru'l-Kebir'dir.[13]

DÜŞÜNELİM-PAYLAŞALIM

Peygamber Efendimiz İbn Abbas'a (r.a.) şöyle dua etmiştir:

"Allah'ım, onu dinde derin anlayışlı kıl ve ona te'vili öğret."

(Buhârî, Vudû,10.)

Peygamberimiz (s.a.v.) İbn Abbas'a dua ederken dinî hitabette kullanılacak kaynaklardan hangisine işaret etmektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tefsirler genel olarak rivayet ve dirayet ağırlıklı tefsirler olmak üzere iki kısma ayrılır:

1. Rivayet Ağırlıklı Tefsirler: Bu tefsirlere me'sur veya naklî tefsir de denir. Rivayet ağırlıklı tefsirler bazı ayetleri açıklamak için Kur'an'daki başka ayetlere, Hz. Peygamber'in ve sahabenin sözlerine müracaat eder. Tabiîn ve etbau't-tabiîn, tefsir bilgisi içeren rivayetleri kendilerinden sonrakilere öğretmişlerdir. Etbau't-tabiîn Dönemi'nde ilk tefsir tedvini hareketi başlamıştır. Tedvin devri başladıktan sonra rivayetler eserlerde toplanmıştır.[14] En meşhur rivayet tefsirlerinden bazıları şunlardır:

ESERLER	YAZARLARI
Câmi'u'l-Beyân an Te'vîli'l-Kur'ân	Muhammed ibn Cerîr et-Taberî (öl. 310/M 923)
Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm	Ebu'l-Leys es-Semerkandî (öl. 373/M 983)
Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm	İbn Kesîr (öl. 774/M 1373)

2. Dirayet Ağırlıklı Tefsirler: Bu tefsirlere re'y veya makul tefsir de denir. Ayet-i kerimeler ve rivayetler yanında dil, edebiyat, felsefe, mantık, tıp vb. bilgilerden istifade eden bu tefsirlerin en meşhurlarından bazıları şunlardır:[15]

ESERLER	YAZARLARI
Mefâtîhu'l-Gayb (et-Tefsîru'l-Kebîr)	Fahreddin er-Râzî (öl. 606/M 1210)
Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vîl	el-Beydâvî (öl. 685/M 1286)
Medâriku't-Tenzîl ve Hakâiku't-Te'vîl	en-Nesefî (öl. 710/M 1310)

10. bk. Ömer Müftüoğlu, Bugünün Müslümanının Kur'an'la İletişimi, s. 36.
11. bk. Muhsin Demirci, Tefsir Usulü ve Tarihi, s. 210.
12. Muhsin Demirci, Tefsir Usulü ve Tarihi, s. 239.
13. Ömer Türker, "Mukatil b. Süleyman", DİA, C 31, s. 134.
14. bk. İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Usulü, s. 258.
15. bk. İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Usulü, s. 259.

Yukarıda verilen ilk dönem tefsirlerinin yanında Türkçe yazılmış bazı tefsirleri de örnek verebiliriz:

1. Ömer Nasuhi Bilmen'in Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meal-i Âlîsi ve Tefsiri adlı kitap güncel, dinî bilgiler ve dinî hükümlerle ilgili bir dirayet tefsiridir.
2. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili adlı kitap daha çok ilmî, felsefî ve inançlarla ilgili konuları içine alır. Dirayet tefsirine bir örnektir.
3. İsmail Hakkı Bursevi'nin Ruhu'l-Beyân Kur'an Meali ve Tefsiri adlı kitabı tasavvuf ağırlıklı bir tefsirdir.

SIRA SİZDE

Celal Yıldırım'ın "İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri" adlı eserini inceleyerek ilginizi çeken bir konuyu araştırınız, edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

16. Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, vd., MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 334.
17. bk. Talat Koçyiğit, Hadis Tarihi, s. 200.